

Metodologia przeprowadzania wizytacji w jednostkach penitencjarnych w Polsce

Magdalena Chmielak
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Krajowy Mechanizm Prewencji

Przygotowanie wizytacji

- **Ustalenie składu grupy wizytującej**
  - wymóg interdyscyplinarności
  - równowaga pod względem płci
  - wyznaczenie koordynatora zespołu – podział zadań
- **Zebranie informacji dotyczących jednostki**
  - raporty z poprzednio przeprowadzonych wizytacji
  - raporty organizacji międzynarodowych (np.CPT), krajowych (np.NIK) i pozarządowych
  - ogólnodostępne informacje np. oficjalne strony internetowe
  - liczba skarg lub brak skarg

Wizytacja

- Rozmowa wstępna z dyrektorem
- Ogląd terenu i obiektów
- Rozmowy z osadzonymi – indywidualne i grupowe
- Rozmowy z personelem jednostki (wychowawca, psycholog)
- Analiza dokumentacji
- Rozmowa podsumowująca z dyrektorem

Rozmowa wstępna z dyrektorem

- Przedstawienie przebiegu wizyty, metod pracy, ustalenie miejsca spotkań zespołu w trakcie wizytacji
- Uzyskanie wstępnych informacji dotyczących np. wypadków nadzwyczajnych, przypadków samoagresji, postępowań dyscyplinarnych i sądowych prowadzonych przeciwko funkcjonariuszom
- Zasygnalizowanie rozmowy końcowej

Ogląd terenu i obiektów

- porównanie z obowiązującymi standardami prawa krajowego i międzynarodowego
- miejsca – cele mieszkalne, cele przejściowe, świetlice, pola spacerowe i boiska, pomieszczenia do przeprowadzania kontroli osobistej, sale widzeń, łaźnie, izby chorych, izby izolacyjne, kuchnia itp.

Rozmowy z osadzonymi – indywidualne i grupowe

Rozmowy indywidualne

- Wybór z listy osób osadzonych z grup wrażliwych – cudzoziemcy, ukarani dyscyplinarnie, tzw. niebezpieczni, niepełnosprawni, powyżej 60 lat, przebywający w celach przejściowych, młodociani
- Wybór losowy, unikamy rozmawiania wyłącznie z osobami zgłaszającymi się na rozmowę
- Wybór miejsca – neutralność

Rozmowy z osadzonymi – indywidualne i grupowe

- zdobycie zaufania
- podkreślenie **poufnego i dobrowolnego** charakteru rozmowy
- kwestionariusz rozmowy jako przydatne narzędzie
- pytania otwarte, np. jak wygląda Pana zwykły dzień w zakładzie

Rozmowy z osadzonymi – indywidualne i grupowe

Rozmowy grupowe

- swobodne rozmowy podczas wizytacji cel mieszkalnych
- sposób na wybór rozmówcy
- pomocne do określenia wspólnych problemów, poznania specyfiki miejsca

Rozmowy z personelem jednostki

- wychowawcy, psychologowie, funkcjonariusze działu ochrony
- możliwość weryfikacji pewnych informacji uzyskanych od osadzonych
- poznanie punktu widzenia pracowników

Analiza dokumentacji

- Dokumentacja udostępniona na miejscu – np. rejestry stosowania kar dyscyplinarnych, skarg osób pozbawionych wolności, stosowania środków przymusu bezpośredniego
- Dokumentacja udostępniona do analizy po wizytacji – np. porządek wewnętrzny jednostki, procedury stosowane w przypadku wystąpienia buntu, sprawozdania z wizytacji przeprowadzonych przez inne organy

Rozmowa końcowa z dyrektorem

- przygotowanie do rozmowy
  - spotkanie zespołu wizytującego
  - wymiana informacji
  - sformułowanie głównych uwag
- ustanowienie dialogu z kierownictwem jednostki – przekazanie wstępnych ustaleń
- zapowiedź raportu powizytacyjnego

Raporty powizytacyjne

- skład zespołu i data wizyty
- charakterystyka placówki
- szczegółowa tematyka (warunki bytowe, wyżywienie, opieka medyczna, traktowanie osadzonych, praca penitencjarna, zatrudnienie, działalność kulturalno-oświatowa, korespondencja i widzenia, posługi religijne)
- analiza dokumentacji
- wnioski i zalecenia

Raporty powizytacyjne

Zalecenia

- wskazanie propozycji rozwiązań stwierdzonych problemów, np. zapewnienie osobom stykającym się bezpośrednio z osadzonymi, w tym zwłaszcza oddziałowym, niezbędnej pomocy i przeszkolenia, które miałyby na celu wyeliminowanie przypadków niewłaściwego traktowania przez nich osób osadzonych
- uszeregowanie wniosków w zależności od wagi zidentyfikowanego problemu

Raporty powizytacyjne

- Adresaci:
  - władze jednostki
  - organy nadzoru
  - sędzia sprawujący nadzór
  - naczelny kapelan
  - organizacje pozarządowe (Porozumienie na rzecz wprowadzania OPCAT, Helsińska Fundacja Praw Człowieka)

Weryfikacja wdrażania zaleceń

- Oczekiwanie na odpowiedź od adresatów rekomendacji (około miesiąca)
- Prowadzenie korespondencji z władzami jednostki, w razie potrzeby organami nadrzędnymi
- Wizytacje ad-hoc – sprawdzenie realizacji rekomendacji

Dziękuję za uwagę

Źródła:

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2009, BRPO Warszawa 2010

Monitoring miejsc pozbawiania wolności – przewodnik praktyczny, APT Genewa 2004

Zdjęcia wykorzystane w prezentacji pochodzą ze źródeł www.google.pl